

Integrirani pristup teritorijalnom razvoju

dr. sc. Jakša Puljiz, zamjenik ministra
Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU

Teritorijalni instrumenti u novoj financijskoj perspektivi

- Lisabonski ugovor – ekonomska i socijalna kohezija u Europskoj uniji nije moguća bez fokusiranja na teritorijalni učinak politika EU
- Financijska perspektiva 2014.-2020. unutar zakonodavnog okvira za ESI fondove uz tematsku koncentraciju predviđa i **posebne teritorijalne instrumente** kao alat za realizaciju integriranih teritorijalnih strategija
  - **Integrirane teritorijalne investicije** (ITI – *Integrated territorial investments*)
  - **Održivi urbani razvoj** (*Sustainable urban development*)
  - **Razvoj upravljani od lokalne zajednice** (CLLD – *Community-led local development*)
- Instrumenti se razlikuju ovisno o obveznosti korištenja, pokrivanju teritorija i ESI fondovima
- Mogući su i drugi pristupi kojima se pridonosi integriranom teritorijalnom razvoju

Strateški pristup teritorijalnom razvoju u Republici Hrvatskoj

- Osnovni principi:
  - **Poticanje konkurentnosti** – prepoznavanje razvojnih potencijala i centara razvoja
  - **Teritorijalna kohezija** – posebni pristupi područjima koja zaostaju u razvoju s ciljem ujednačenog regionalnog razvoja
  - **Integrirane aktivnosti** – kroz pripremu integriranih strategija
- Glavni ciljevi:
  1. **Prepoznavanje specifičnih razvojnih potreba svakog prostora**
  2. **Razvoj urbanih centara kao pokretača razvoja cijele države**
  3. **Omogućavanje jednakih razvojnih prilika područjima koja zaostaju u razvoju te područjima s posebnim razvojnim potrebama**

Horizontalni mehanizmi za teritorijalni razvoj – omogućavanje jednakih razvojnih prilika

- Hrvatska ima jedinstveni sustav praćenja, ocjenjivanja i razvrstavanja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti
- **Indeks razvijenosti**
  - Kompozitni pokazatelj sastavljen od nekoliko socio-ekonomskih pokazatelja
  - Jedinice lokalne samouprave razvrstavaju se u 5, a jedinice područne (regionalne) samouprave u 4 skupine
- **Potpomognuta područja**
  - Područje koje na temelju indeksa razvijenosti zaostaje za nacionalnim prosjekom i čiji razvoj treba dodatno poticati
  - Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave s indeksom razvijenosti ispod 75% u odnosu na nacionalni prosjek

Omogućavanje jednakih razvojnih prilika

- Promicanje **ujednačenog regionalnoga razvoja** uključuje širok spektar aktivnosti
- Načelo davanja podrške područjima sukladno njihovom stupnju razvoja (prema indeksu razvijenosti) primijenit će se kao horizontalni princip u pozivima unutar svih sektora, kad god bude primjenjivo
- Poseban naglasak stavit će se na potpomognuta područja
- Aktivnosti koje pridonose:
  - Jačanju potencijala za ujednačeni gospodarski razvoj
  - Omogućavanju jednake dostupnosti socijalnim, zdravstvenim i obrazovnim uslugama
  - Osiguravanju ujednačenog razvoja osnovne infrastrukture potrebne za pristup uslugama i stvaranje novih radnih mjesta

Omogućavanje jednakih razvojnih prilika – provedbeni mehanizmi

- Indikativna lista:
  - Dodjela dodatnih bodova prijava projekata ovisno o indeksu razvijenosti područja
  - Osiguravanje različite stope sufinanciranja ovisno o indeksu razvijenosti područja
  - Osiguravanje dodatne podrške u identifikaciji i pripremi projekata
  - ...

Horizontalni mehanizmi za teritorijalni razvoj – podrška integriranim strateškim dokumentima

- Integrirani strateški dokumenti kao temelj za integrirani pristup teritorijalnom razvoju na cijelom teritoriju Republike Hrvatske:
  - **Strategija regionalnoga razvoja Republike Hrvatske**
  - **Županijske razvojne strategije** – zakonski obvezne od 2009.
  - **Strategije razvoja urbanih područja** – u prijedlogu novog Zakona o regionalnom razvoju
  - Dodatni programi kojima će se prepoznati potrebe i potencijali drugih specifičnih područja
- Razvojne strategije pripremaju se na razini županija i gradova – sukladno propisanoj metodologiji te uz procjenu usklađenosti na središnjoj razini
- Osnovno načelo – jedan od preduvjeta za odabir projekta je njegova usklađenost s prioritetima i mjerama identificiranim unutar odgovarajuće teritorijalne strategije

Podrška integriranim strateškim dokumentima

Cilj - Jačanje potencijala za učinkovitije upravljanje razvojem i poboljšanje koordinacijskih mehanizama

- Pripremom strateških dokumenata omogućava se kvalitetnije usmjeravanje investicija odnosno učinkovitije korištenje EU i nacionalnih sredstava
- Pružit će se podrška u pripremi dokumenata na nacionalnoj i regionalnoj razini te na razini urbanih područja
- Aktivnosti usmjerene na podizanje razine svijesti, razmjenu iskustava i izgradnju kapaciteta
- Osobita pozornost usmjerit će se na buduća **planska područja** - u smislu uspostave koordinacijskih i komunikacijskih mehanizama koji će omogućiti identifikaciju i pripremu projekata na razini planskih područja.
- Indikativni provedbeni mehanizam - posebni pozivi za odgovarajuće institucije koje predstavljaju različite razine javne vlasti (ESF - TC 11 ili Tehnička pomoć)

Urbana područja

- Svaka država članica treba rezervirati **najmanje 5% EFRR sredstava** za održivi urbani razvoj temeljen na integriranim strateškim dokumentima koji uključuju gospodarski, ekološki, klimatski i društveni aspekt te vodi računa o povezivanju grada s okolnim prostorom
- Potencijalna ciljana područja:
  - 4 velika grada s okolnim područjem – Zagreb, Split, Rijeka i Osijek
  - Gradovi s više od 35.000 stanovnika
  - Urbana područja prepoznata su unutar prijedloga novog Zakona o regionalnom razvoju – sva navedena područja imaju obvezu pripremiti integriranu strategiju razvoja urbanog područja
- Potrebe se dodatno istražuju kroz Upitnik o održivom urbanom razvoju

Urbana područja – ciljevi i aktivnosti

Cilj 1: Podrška znanju za održivi gospodarski razvoj

- Jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva u velikoj mjeri ovisi o korištenju postojećeg i daljnjem razvoju potencijala za stvaranje i primjenu inovacija te o mogućnostima kvalitetnog visokog obrazovanja
- Potencijali za stvaranje i primjenu inovacija te kvalitetno visoko obrazovanje prvenstveno su koncentrirani u velikim gradovima
- Poticat će se povezivanje znanstveno-istraživačkih institucija s poslovnim sektorom i poduzetničkim potpornim institucijama kako bi se u gradovima izgradili sustavi za podršku znanju i inovacija te tako omogućila veća konkurentnost cjelokupnog gospodarstva (EFRR - TC 1)
- Aktivnosti će se usmjeriti i na povećanje kvalitete visokog obrazovanja (ESF - TC 10)

Urbana područja – ciljevi i aktivnosti

Cilj 2: Zaštita i poboljšanje okoliša u gradovima

- Unutar ovog cilja namjerava se zaštititi i poboljšati okoliš u urbanim područjima - temelj za podizanje kvalitete života, zaštitu zdravlja stanovnika
- Smanjivanje utjecaja koje život u gradovima ima na okoliš dovest će do poboljšanja kvalitete života u gradovima i u drugim prostorima
- Aktivnosti povećanja energetske učinkovitosti u gradovima (EFRR - TC 4)
- Aktivnosti usmjerene na održiv i učinkovit gradski promet (EFRR - TC 4)

Urbana područja – ciljevi i aktivnosti

Cilj 3: Regeneracija i revitalizacija zapuštenih prostora u gradovima

- Aktivnosti kojima se namjeravaju stvoriti nove mogućnosti za gospodarski razvoj u nekim od zapuštenih područja unutar gradova
- Razvojne mogućnosti stvorit će se kroz integrirane aktivnosti regeneracije i revitalizacije koje će se usmjeriti na identificirano područje (EFRR - TC6, TC9, TC10 i ESF - TC8, TC9, TC10)

Urbana područja – provedbeni mehanizmi

- Indikativna lista:
  - Mehanizmi zajedničkog upravljanja (joint-management) i/ili
  - Integrirane teritorijalne investicije (ITI)
  - ...

Otoci

- Specifično područje unutar Hrvatske – oko 5,8% teritorija (3.300 km²)
- Na otocima živi ukupno 132.443 stanovnika (2011.), gustoća naseljenosti znatno niža od hrvatskog prosjeka: 40,1 stan/km²
- Podijeljeni u pet grupa: istarska, kvarnerska, sjevernodalmatinska, srednjodalmatinska i južnodalmatinska skupina.
- Od 6.278 km hrvatske morske obale 4.398 km otpada na obale otoka (70%)
- Otoci koji su povezani mostom s kopnom su: Krk, Pag, Vir, Murter, Čiovo
- Otoci su sukladno Zakonu o otocima prema demografskom i gospodarskoj razvijenosti razvrstani u dvije skupine:
  - Prva skupina - nedovoljno razvijeni i nerazvijeni i mali, povremeno nastanjeni i nenastanjeni otoci i otočići (44 otoka i otočića)
  - Druga skupina - razvijeni otoci koji nisu razvrstani u prvu skupinu i poluotok Pelješac (15 otoka)

Otoci – ciljevi i aktivnosti

Cilj 1: Održivi gospodarski razvoj otoka

- Osnovni pokretač održivog razvoja otoka je gospodarstvo i njegov sustavan i učinkovit razvoj - bez bržeg pokretanja gospodarstva i rješavanja postojećih problema radno aktivno stanovništvo i dalje će nastaviti trend odlaska s otoka
- Podrška energetske učinkovitosti i primjeni obnovljivih izvora energije (EFRR - TC 4)
- Aktivnosti revitalizacije i razvoja otočnih djelatnosti (EPFRR, EFPR)
  - poljoprivreda,
  - ribarstvo,
  - akvakultura,
  - tradicijski zanati

Otoci – ciljevi i aktivnosti

Cilj 2: Poboljšanje otočne povezanosti

- Otoci kao zemljopisno izolirana područja zahtijevaju prilagođenu politiku povezivanja sa kopnom (i međusobnog povezivanja), kako radi lakše osobne i radne mobilnosti, tako i radi lakše mobilnosti roba i usluga koje se proizvode na otocima.
- Aktivnosti poboljšanja i poticanja pomorsko obalnog linijskog prijevoza (KF/EFRR - TC 4)
- Izgradnja i modernizacija luka te uvođenje modernih energetske učinkovitih brodova (KF/EFRR - TC 4, EFPR)
- Aktivnosti boljeg povezivanja vezane za hitne intervencije (npr. medicinske)

Otoci – ciljevi i aktivnosti

Cilj 3: Podizanje kvalitete života na otocima

- Za kvalitetan život stanovnika na otocima uz osiguranje gospodarskog i prometnog razvoja potrebno je intervenirati i u niz ostalih područja koje čine podlogu kvalitete života
- Aktivnosti unapređenja sustava vodoopskrbe i odvodnje na otocima (EFRR - TC 6)
- Razvoj novih socijalnih, zdravstvenih i obrazovnih modela za otoke (EFRR i ESF – TC 2, 9, 10)
- Širokopojasna infrastruktura (EFRR - TC 2)
- Gospodarenje otpadom na otocima (EFRR - TC 6)
- Aktivnosti usmjerene na zaštitu bioraznolikosti i očuvanje kulturne baštine (EFRR - TC 6)

Otoci – provedbeni mehanizmi

- Indikativna lista:
  - Dodjela dodatnih bodova tijekom odabira projekata
  - Osiguravanje različitih stopa sufinanciranja projekata koji se provode na otocima
  - Pružanje dodatne pomoći u identifikaciji i pripremi projekata – mogući dodatni pozivi za otoke ili davanje prednosti unutar drugih poziva za identifikaciju i pripremu projekata (kroz primjenu prethodno spomenutih mehanizama)
  - Specifični pozivi na otoke
  - ...

Socijalno i demografski ugrožena područja

Ciljano područje:

- Područja sa smanjenim razvojnim potencijalom i uvjetima neprivlačnima za život – općine s visokom razinom siromaštva i visokom stopom iseljavanja stanovništva te ukupnom degradacijom prostora (dugoročna nezaposlenost, negativni demografski trendovi, postojanje lokaliteta koji su socijalno isključeni ili s rizikom od isključivanja)
- Uzroci su djelomice vezani za ratne posljedice (razaranja i depopulaciju), dugotrajne negativne demografske trendove ili posebne geografske uvjete (brdsko-planinski prostor), romska naselja
- Precizni kriteriji za identifikaciju i karta područja bit će razvijeni do sredine 2014. – u izradi studija
- Na ratom stradalim i brdsko-planinskim područjima živi ukupno 12,5% stanovništva Hrvatske na 35,5% od ukupnog hrvatskog teritorija (26 stanovnika po km²)

Socijalno i demografski ugrožena područja – ciljevi i aktivnosti

Cilj 1. Revitalizacija i regeneracija degradiranih područja

- Odljev stanovništva i degradacija čitavog izgrađenog prostora glavni je problem takvih područja, a što za posljedicu slabljenje ukupnog potencijala za razvoj.
- Aktivnosti fizičke obnove naselja usmjerene su podizanju kvalitete života stanovnika te povećanje privlačnosti životnog prostora kroz integrirane projekte revitalizacije prostora i naselja
- Tipovi aktivnosti:
  - Fizička obnova prostora i naselja, uključujući mjere usmjerene stanovanju (EFRR - TC 6, 8, 9, 10),
  - Povećanje energetske učinkovitosti (EFRR - TC 4)
  - Revitalizacija i regeneracija prostora kojima se stvaraju prilike za socio-ekonomski razvoj uključujući lokalnu javnu infrastrukturu i prometno povezivanje (EFRR i ESF - TC 3, 6, 7).

Socijalno i demografski ugrožena područja – ciljevi i aktivnosti

Cilj 2. Podrška uravnoteženom socio-ekonomskom razvoju kroz aktivnosti usmjerene na područja s najnižim razvojnim potencijalom

Već spomenuti negativni trendovi smanjili su ukupni razvojni potencijal takvih područja, pri čemu je ključan trend nastavljene depopulacije

- Mjere socio-ekonomskog razvoja usmjerene su podizanju potencijala za razvoj kroz posebno usmjerene aktivnosti kojima se potiču investicije, podiže razina aktivnosti stanovništva nekog područja te podiže razina dostupnosti socijalnih usluga
- Moguće aktivnosti:
  - Infrastruktura za male i srednje poduzetnike te potpore za poduzetnike (EFRR - TC3 i EPFRR),
  - Pобољшanje socijalnih i obrazovnih usluga (ESF - TC 8, 9 i 10),
  - Podizanje radne aktivnosti stanovništva u riziku od isključivanja uključujući aktivnosti vezane za socijalno poduzetništvo (EFRR - TC 8 i 9, EPFRR).

Socijalno i demografski ugrožena područja – provedbeni mehanizmi

- Indikativna lista:
  - Zajedničko upravljanje (*joint-management*)
  - Nacionalni pozivi u kojima se prioritet daje ugroženim područjima (dodatni bodovi, različite razine sufinanciranja projekata, zasebna alokacija za ova područja)
  - Zasebni pozivi za prijavu projekata u okviru sektorskih prioritetnih osi
  - ...

Provedbeni mehanizmi za ova područja se još uvijek razmatraju

Sljedeći koraci u razradi integriranog pristupa teritorijalnog razvoja

- Uključivanje rezultata Partnerskih konzultacija i rezultata drugih analiza
- Usklađivanje teritorijalnih i sektorskih potreba – svaka sektorska investicija ujedno je i teritorijalna
- Odabir uže liste prioriteta za teritorijalne pristupe – za učinkovitost je nužna koncentracija na manji broj odabranih aktivnosti ili manji obuhvat područja
- Odabir ispravnih provedbenih mehanizama – odabir pogrešnog mehanizma predstavljat će značajno ograničenje u provedbi

**Integrirani pristup teritorijalnom razvoju u
financijskom razdoblju 2014.-2020.**

Hvala na pažnji!